

Koldingbogen

ÅRSTAL:	1988
FORFATTER:	Rolf Buschardt Christensen
TITEL:	Benedict Nordentoft.
KORT RESUME:	Præst, rektor for Grand View College i Des Moines, Iowa 1903-10 og grundlægger af Solvang, Californien; sognepræst ved Sct. Nicolai kirke i Kolding 1926-42.

Benedict Nordentoft

Af Rolf Buschardt Christensen

Pastor Benedict Nordentoft, der senere blev sognepræst ved Sct. Nicolai Kirke i Kolding, blev i 1910 mere eller mindre tvunget til at træde tilbage som rektor på Grand View College i Des Moines, Iowa. Den akademiske Nordentoft blev kritiseret for ikke at være folkelig. Han blev bebrejdet for at være hverken højskolemand eller grundtvigianer. Og selv om kirkekonventet, skolens højeste myndighed, havde vedtaget et tillidsvotum til ham, som han havde forlangt, bøjede han sig for den voksende opposition og gik af som rektor.

Det var ikke så meget Nordentoft personlig, oppositionen var ude efter, men snarere hvad han symboliserede. Sagen var nemlig den, at efter næsten femtens års eksistens, var der stadig uenighed om Grand View College skulle være en folkehøjskole eller et universitet. Nordentoft var af den opfattelse, at Grand View skulle være en akademisk institution og ikke blot en efterskole.

Grand View College var blevet grundlagt af Den danske evangelisk-lutherske Kirke i Amerika, hovedsagelig med det formål at uddanne præster til kirkens grundtvigianske menigheder. Netop fordi kirken var grundtvigiansk, var der mange der mente, at det var ganske naturligt at oprette en folkehøjskole i forbindelse med skolens præsteseminarium. Andre mente dog, at det var mere ønskeligt med et gymnasium, der samtidig kunne forberede eleverne på et teologisk studium. Nogle af disse ønskede endda, at skolen med tiden skulle udvikles til et dansk universitet.

Benedict Nordentoft var blevet ansat ved Grand

View College i 1899, tre år efter at Grand View havde åbnet sine døre for det første hold elever. Ved ansættelsen var han 26 år gammel.

Benedict Nordentoft var den yngste søn af en større flok særprægede og begavede børn med yderst forskellige livsskæbner. Han blev født i Brabrand præstegård den 17. januar 1873, søn af sognepræst Peder Nordentoft Thomsen og Vincentia Christiane, født Michelsen. Da han var elleve år gammel, kom han på Århus Kathedralskole, hvorfra han i 1892 tog studentereksamen med en god første karakter. Derefter begyndte han at læse teologi på Københavns Universitet. I sine første studenterår kom han meget i Studenterforeningen. Men de bedste studenterår oplevede han dog de sidste år på Regensen, hvor han en tid var klokker. Senere i livet ville han også med glæde tænke tilbage på morgenandagterne i Vartov. Dog fortæller han at, »skjønt jeg saaledes særlig har følt mig tiltrukket af grundtvigske Præsters Forkyndelse, og skjønt mange af mine bedste Venner i min Studenter-tid var Grundtvigianerne, har jeg dog aldrig kunnet tiltræde Grundtvigianernes særlig dogmatiske Anskuelse«.

I sommeren 1898 bestod han den teologiske embedseksamen med laudabilis, hvorefter han blev ansat som vikar på Herlufsholm. Fra januar til slutningen af september 1899 var han huslærer på Giesegård ved Ringsted for greve Brockenhuus-Schacks ældste søn. Selv om han var glad for sin stilling, kunne han ikke modstå lysten til at tage til Amerika, da han fik tilbud om at blive ansat som lærer ved den præste- og højskole, som Den danske evangelisk-lutherske Kirke i

Benedict Nordentoft i den periode, da han var rektor på Grand View College i Des Moines, Iowa.

Amerika havde oprettet i Des Moines, Iowa. Han mente, at stillingen i Amerika ville åbne en rigere og mere udviklende tilværelse for ham.

Nordentoft, der var en interessant og levende taler, var en fremragende lærer på Grand View College. Han kom godt ud af det sammen med rektor Rasmus Vestergaard, iøvrigt Grand Views første rektor, som også havde læst teologi på Københavns Universitet.

Foruden at undervise på Grand View College rejste Nordentoft ofte rundt til de grundtvigianske menigheder i Iowa, Nebraska, Minnesota, Wisconsin, Illinois,

Michigan, Ohio, New Jersey, New York, Connecticut, Massachusetts og Maine. Han foretog disse rejser ikke blot for at holde kontakt med menighederne, men også for at fortælle dem om Grand View College. Konkurrencen mellem de forskellige danske skoler i USA var til tider hård. Foruden de fire mere eller mindre selvstændige folkehøjskoler: Elk Horn, Ashland, Nysted og Danebod, havde de indremissionske menigheder, der var samlet i Den forenede danske evangelisk-lutherske Kirke, Dana College i Blair, Nebraska.

I forbindelse med rejserne rundt omkring til menighederne, kunne Nordentoft også fra tid til anden afløse præsten om søndagen. Som kunne forventes, fik han i foråret 1901 et kald fra menigheden i Cedar Rapids, Iowa, en menighed, han ofte havde besøgt og som nu stod uden præst. Nordentoft sagde ja; dog ville han ordineres i Danmark.

Det skete den 25. september, da han blev ordineret i Århus Domkirke.

Skønt han nu var blevet rigtig præst med egen menighed i Cedar Rapids, fortsatte han som lærer på Grand View College. Og inden for kun to år blev han udpeget til rektor på Grand View College.

Da rektor Vestergaard trak sig tilbage i 1903 faldt valget ikke umiddelbart på Nordentoft. Først prøvede man at finde en højskolemand eller præst i Danmark. Da dette ikke lykkedes, prøvede man at overtale Vestergaard til at blive. Han overvejede at blive, men sagde endelig nej.

Nordentoft blev således rektor på Grand View, da ingen andre ville påtage sig opgaven. Nordentoft var 30 år gammel. Selv om han var ungkarl, flyttede han ind i rektorboligen, hvor hans søster, frøken Inger Nordentoft, som fornylig var ankommet fra Danmark, holdt hus for ham.

Benedict Nordentoft var rektor på Grand View College i syv år. Det var en periode med vækst: hovedbygningen blev udvidet, og der blev blandt andet bygget

flere lærerboliger og en ny gymnastiksal.

Nordentoft prøvede på at omforme Grand View fra en præste- og højskole til en akademisk institution. Han var af den opfattelse, at den teologiske uddannelse i Danmark var bedre end den, de dansk-amerikanske præster fik i USA. Denne indstilling gjorde ham imidlertid ikke populær, og fra 1908 voksede kravet om en ny rektor, som skulle være grundtvigianer.

Da han gik af som rektor i 1910, kunne Nordentoft nemt have fået et præsteembede i en af de danske menigheder i USA. Der var nemlig mangel på danske præster – det var jo også en af årsagerne til, at Grand View oprindeligt var blevet oprettet. Men Nordentoft havde andre planer.

Allerede i 1906 havde Nordentoft, pastor Jens M. Gregersen og seminarielærer Peder P. Hornsyld drøftet muligheden for at oprette en ny dansk koloni. Nu kunne denne drøm om en helt dansk koloni med kirke og skole eventuelt blive til en realitet. Grand View College lå jo i en amerikansk by.

Hornsyld, som havde støttet Nordentoft og som nu også tog sin afsked fra Grand View, opsøgte sammen med Nordentoft pastor Gregersen, som i mellemtiden var flyttet fra Kimballton, Iowa, til vestkysten. Disse tre herrer blev grundlæggerne af Solvang i Californien, og skolen, der kom til at hedde Atterdag College.

I september 1910 dannede de i San Francisco, sammen med andre danskere, The Danish-American Colony Company. Senere på året fandt Mads J. Frese, som var blevet udpeget til landagent, noget egnet land i Santa Ynez dalen, nordvest for Santa Barbara. Allerede i januar 1911 skrev de kontrakten under. De gik straks i gang med at udstykke jorden, og dernæst med at bygge et hotel, hvor indvandrerne kunne bo, før de fik bygget deres eget hus eller gård.

Pastor Gregersen var formand for The Danish-American Colony Company, og blev præst for koloniens menighed. Nordentoft blev udnævnt til rektor

på skolen (som endnu ikke eksisterede), medens Hornsyld skulle undervise på skolen. De arbejdede hurtigt, og allerede den 15. november 1911 åbnede Solvang Ungdomsskole med 21 elever. Inden længe var der 41 elever.

Nordentoft ville ellers have haft, at skolen skulle have heddet Atterdag Akademiet. Men Gregersen og Hornsyld mente ikke, man kunne kalde en lille midlertidig bygning et akademi. Hver af de tre herrer havde indskudt totusinde dollars til at bygge skolen.

I slutningen af 1912, da salget af jord næsten var gået i stå, stod man i den situation, at der ikke kom penge ind. Nordentoft og Hornsyld overtalte derfor Gregersen til at træde tilbage som koloniens præst, og rejse til Iowa og Nebraska for der at sælge land til danske immigranter. Han solgte en hel del land og koloniens fremtid blev dermed sikret. Efter Gregersens bortrejse blev Nordentoft koloniens præst.

Inden længe fik Solvang også en købmand, en bank, en tømmerhandel, en barber og et postkontor med Hornsyld som postmester. Hvor der før bare havde været marker, voksede nu ret hurtigt en lille by op. Men Nordentoft var ikke tilfreds med den lille Solvang Ungdomsskole. Da han ikke kunne enes med Gregersen og Hornsyld, som ikke mente, der var grundlag for en større læreanstalt, købte Nordentoft dem ud, og gik straks i gang med at samle penge sammen til en ny, større skole. Året efter, i august 1914, blev der holdt rejsegilde, og Nordentoft gav den nye bygning navnet Atterdag College. Hvad der forbavtede mange af deltagerne, der kom til rejsegildet, var den slående lighed, der var mellem den store tre-etagers bygning og Grand View College.

De følgende år blev ikke nemme, da den første verdenskrig satte en stopper for udvandringen til Amerika og der således var færre unge mennesker, der søgte en skoleuddannelse. Endvidere blev det sværere at opretholde en ren dansk skole, medens den amerikanske nationalisme voksede, især efter USA blev ind-

Atterdag College i Solvang, Californien, bygget i 1914.

draget i krigen. Forholdene ændrede sig ikke meget efter krigen, og Nordentoft besluttede derfor at drage hjem til Danmark. Hans gerning var forbi, følte han. Ligeledes ville han ikke have, at hans børn skulle vokse op og blive amerikanere, de skulle være danskere. Nordentoft var i mellemtiden blevet gift.

Han blev gift med en tidligere elev, Mary Hansine Christiansen, den 26. april 1918. Hun var født i Newell, Iowa, den 19. marts 1898, datter af Hans Jørgen Christiansen, en dansk farmer. I 1921, da de besluttede at tage hjem til Danmark, havde de to børn, og et tredje barn var på vej.

Så tidligt som maj 1919 havde Nordentoft prøvet på at få pastor Thorvald Knudsen, forstanderen på Danebod Højskole i Tyler, Minnesota, til at overtage Atterdag College. Men først i 1921 lykkedes det Nordentoft at sælge skolen – til menigheden i Solvang, og Bethania Kirken overtog derefter Atterdag College for femtusinde dollars.

Sidst i 1921 drog pastor Nordentoft med familien til Danmark, og i januar 1922 blev han kaldet til sognepræst i Mariager. I marts 1926 blev han beskikket til sognepræst ved Sct. Nicolai Kirke i Kolding. Ganske få måneder senere kunne han fejre sit 25-års præstetilæum, som på tilbørlig vis blev omtalt i Kolding Folkeblad.

I Danmark havde pastor Nordentoft og fru Mary den glæde at blive forældre til elleve børn. De viste megen gæstfrihed, og præstegården i Hyrdestræde var altid åben for dem, der var kommet til at stå ene i verden.

Nordentoft underviste i religion på gymnasiet i Kolding. Foruden blev han brugt meget som festtaler ude omkring, da han var en morsom og underholdende taler, som forstod at fængsle sine tilhørere. Selv et simpelt kaffebord kunne han gøre til en lysende oplevelse. Han fortalte ofte og gerne om sin Amerikatid, der for ham var en lykkelig og oplevelsesrig tid.

Han holdt forbindelsen med Amerika, og var aktiv medlem af Udvalget for den dansk-amerikanske Mission. Han skænkede et omfattende arkivmateriale til Udvandrerarkivet i Aalborg, og bare hans eget privatarkiv omfatter 15 arkivæsker.

Pastor Nordentoft døde i Kolding den 12. december 1942, en måned før han ville være faldet for aldersgrænsen. I Solvang besluttede man år senere at opkalde to veje henholdsvis Nordentoft Way og Kolding Avenue. I Solvang mindes man ham endnu.

Benedict Nordentoft, sognepræst ved Sct. Nicolai kirke 1926-42.

Kilder

- Bethania Evangelical Lutheran Church, *Our First 75 Years 1912-1987*, Solvang, 1987.
Thorvald Hansen, *We Laid Foundation Here ... The Early History of Grand View College*, Grand View College, 1972.
Kolding Folkeblad, 15. marts 1926.
Kors og Stjerne, 13. årgang, nr. 10, oktober 1901.
Enok Mortensen, *Schools for Life. A Danish-American Experiment in Adult Education*, Danish American Heritage Society, 1977.
Paul Nyholm, *The Americanization of the Danish Lutheran Churches in America*, Institute for Danish Church History, København, 1963.
Erik Helmer Pedersen, *Drømmen om Amerika*, Politikens Forlag, 1985.
Joanne Rife, *Solvang. Denmark in the USA*, The Book Loft, Solvang, 1975.
P.Tobiassen og Sigvard Skov, *Kolding Sct. Nicolai Kirke*, Konrad Jørgensens Forlag, 1950.
Danish Immigrant Archives, Grand View College, Des Moines, Iowa.
Stadsarkivet, Kolding.
Udvandrerarkivet, Aalborg.